

Təbrizdə əhali bir-birinə dəymişdi. Doğrudur, elə bir çəşqınlıq yox idi, amma camaat arasında söz gəzirdi ki, Osmanlı sultanı Uzun Həsənin üstünə qoşun göndərib. Tezliklə həmin qoşun Təbrizə çatacaq. Qoşunun da başçısı Ağqoyunluların şahı Uzun Həsənin öz oğludur.

Bu axırncı günlər divanda da adamlar çox fikirli və qəzəbli görünən Uzun Həsənin gözlərinə heç kim görünmək istəmirdi. Əlbəttə, vəziyyətdən hali olanlar yaxşı bilirdilər ki, Uzun Həsənin Osmanlı sultanının göndərdiyi qoşundan elə bir qorxusu yoxdur. Hökmdarı dərin fikirlərə qərq edən onu kədər dənizində boğan öz oğlu ilə qarşılaşması məsələsidir. O, çox yollar, çarələr axtarmışdı. Oğlunu da döyüşdən yayındırmaq üçün neyləsə də, vəziyyəti heç cürə dəyişdirə bilməmişdi.

İndi belə bir vaxtda Təbriz əhlinin dərdi təkcə müdafiə məsələsi deyildi. Pis olan orası idi ki, Təbrizin xas camaatı içərisindən, xüsusilə də, saraya bağlı olan Bayandurlar nəslinin tanınmış adamlarından da Yadigar Mirzənin yanına qaçanlar vardı. Onların hər biri Yadigar Mirzə ilə təzədən Təbrizə qayıtmaqla, qələbədən sonra hakimiyyətin müxtəlif pillələrində öz yerlərini tutmaq istəyində idilər. Bütün bunlar Təbriz əhlinin öz qayğısı idi. Yaxınlarını, doğmalarını döyüşdə itirmək, ən yaxın qohum insanlarla ölüm meydanında qarşılaşmaq... bütün bunların hamısı son günlərin dərdi, bəlası kimi qara buluda dönüb Təbrizin başı üstünə çökmüşdü.

Qabrieli bu məsələlər narahat eləmirdi. O, öz Aqnesini də götürüb bu məmləkətdən başqa birisinə də gedə bilərdi. Onsuz da onlar uşaqları ilə birgə yerli dili elə mənimsəmişdilər ki, kimsə onların özgə diyardan gəlmiş yad adamlar olduqlarını da ağıllarına belə gətirməzdilər. Yox, Qabrieli təkcə öz ailəsinin təhlükəsizliyi narahat eləmirdi, onu, həm də bir vaxt Qabrielə və sevgilisi Aqnesə anahat qayğısı göstərmiş, onları himayəyə almış, hər cür təminatı olan sığınacaq vermiş Sara xatunun haqqı-sayı narahat edirdi.

Hüseyinbala MİRƏLƏMOV

dərduyi adamların bir çoxu onunla əlaqə saxlamasa da, Qabriel mənsub olduğı klanın məqsəd və məramını yaxşı bilirdi. Qabriel hiss edirdi ki, Papa bütün hiylə və kələklərin boşa çıxacağı təqdirdə Uzun Həsəni kiminsə öldürməsinə də göstəriş verə bilər.

Qabriel artıq illərdən bəri dil tapıb dostlaşdığı müsəlmanlar arasında Çevik Əfəndi adı ilə tanınan və təbabət işində də məşhurlaşmış Nikolu demək olar ki, zərərsizləşdirmişdi. Qabrielin inamına görə Nikoldan Uzun Həsənə bir təhlükə görünmürdü. Amma Avropadan gələn yad adamların hələ də onunla əlaqələrinin davam etməsini müşahidə etdikdə, başa düşürdü ki, Uzun Həsənin ətrafında hansısa ona məlum olmayan bir tor qurulur. Burada vəziyyət qarışmış olurdu. İndi Qabriel qarşısına məqsəd qoyurdu ki, bu torun nə olduğunu tezliklə öyrənib Uzun Həsənə çatdırmalıdır. Yox əgər o, uzaq diyardan Təbrizə qədər gəlib çatmış bu hiylə torunu açə bilməyəcəksə, onda təhlükə

Qılincin ucu Uzun Həsənə çatmış, çatmamış onun dizləri yerə gəldi. Və qəfil bir ah arxasınca da baş verən hadisəyə təəccüblə nida səsləri ətrafa yayıldı. Hamı dönüb baxdı. Yerə yığılıb və yığılan kimi də canını tapşırılmış şəxs kim olduğunu ətrafdakı dəstəbaşılar və Uzun Həsənin öz mühafizəçilərindən bir kimsə tanıya bilmədi. Doğrudan da bu şəxs kim idi? Və o, nə üçün bu xəyanətə addım atmışdı. Əvvəlcə bir çoxları elə düşündü ki, Uzun Həsənə sui-qəsd fikrinə düşmüş bu şəxs ya Sultan II Mehmetin adamlarındandır, ya da Yadigar Mirzənin ölümündən qəzəbə gəlmiş dostlarındandır. Uzun Həsən dönüb xəncəri atan, xəyanətkarı öldürən adamı aradı. Və Qabrieli gördü. Sanki oğlunun ölümünü də unutdu. Onun həyatını xilas etmiş Qabrielin şücaətinə ilkin mükafat olaraq razılıqla başını tərpətməklə cavab verdi.

Qabriel öz əməlindən qətiyyəni qürə-lənənə oxşamırdı. Hətta onun sifətində

puça çıxartdıq. Əslində, düşməni Yadigar Mirzənin vasitəsilə bizə zərbə vurmaq istəyirdi. O qədər də çox qüvvəmiz tələfata uğramadı. Bu cəsədi yerdə olan şəxs isə taleyini özünün tamahı və ağılsızlığı yazıb. - Uzun Həsən qoşuna nəzər yetirdi. Sanki birdən elə bir qoşuna əmr verdi. Hərə bir ağızdan qışqırdı:

- Var olsun hökmdar.
- Uzun Həsənin səltənəti ədəbi yaşasın.
- Səltənətin dayağı olan Bayandurların böyük hökmdarını Tanrı qorusun.
- Var olsun.
- Qorusun.
- Allah qorusun.

Uzun Həsən əlini yuxarı qaldırdı. Hələ adamlar sakitləşməmişdilər. Uzun Həsənin hələ də yerdə sancılmış olan qılincını Şeyx Heydər əlini uzadıb götürdü. Və sonra qılincı iki əlinin üstündə Uzun Həsənə uzatdı. Sanki bununla Şeyx Heydər Uzun Həsənə növbəti dəfə öz sədaqətini elan edir, çatdırırdı ki, nə qədər zamanı və imkanı olacaq o, Uzun Həsənin köməyində duracaqdı. Bu əhdi-sədaqəti heç bir Allah bəndəsi poza bilməzdi.

Şeyx Heydər yaxındakı qorumanlara göstəriş verdi ki, Qabriellə birgə Çevik Əfəndini və onları tanıyan şəxsləri sabah sarayda onun yanına gətirsinlər. Şeyx Heydər yenidən üzünü döndərüb Uzun Həsənə baxdı. Sanki bununla Yadigar Mirzənin cəsədi ilə bağlı fikrini çatdırırdı.

Uzun Həsən isə qətiyyətlə dilləndi:
- Bunu isə götürün. Başı ilə birgə Təbriz yaxınlığındakı qəbiristanlıqda dəfn edin, amma başını ayaqlarının altında qoyun.

Uzun Həsən qılincin dəstəyindən yaşıdı yenə yuxarı qaldırdı. Təzədən izdihamın gur alqış səsləri ətrafı bürüdü.

İKİ ŞAH, İKİ SULTAN

(Əvvəli ötən saylarımızda)

(romandan parçalar)

O, hara dönsə, Sara xatunun diqqətli və qayğılı nəzərlərini öz üzərində hiss edir və elə bu nəzərlərin sayəsində saray yaxınlığında rahat həyat yaşamışdı. Ailəsi də bu rahatlıqdan qədərincə bəhrələnmişdi. Sonralar da bu qayğını Uzun Həsən davam etdirmiş, səltənətdən ona çatması pay ayırmış, özünü də etibarlı bir insan kimi saray daxilində hörmətli bir şəxs kimi elan etmişdi. Axı Avropa ölkələrindən gələn elçilərlə Qabrielədən başqa kim danışar, dil tapardı. Qabrielin başqa dil bilicilərindən fərqi onda idi ki, o, Avropanın bir neçə dilini bilirdi. Üstəlik də yerlərin ölkələri, insanları haqqında da dərin və əhatəli bilgilərə sahib idi. Məhz bu cəhətlərinə görə Uzun Həsən Qabrieli hərdən yanına ça-ğırır, onunla həmin ölkələr haqqında uzun-uzadı söhbətlər edirdi. Qabrielin vasitəsi ilə Avropanın müxtəlif ölkələrinin hökmdarlarına məktublar yazdırır, öz ölkəsi haqqında məlumat verir, uzaqdakı yad ölkələrlə dostluq münasibəti qurmağa çalışırdı. Qabriel onu da bilirdi ki, tez-gec onun yerini kimsə tuta bilər. Onun kimi dil bilən, dünya haqqında təsəvvürləri olan bir şəxsi lap haradan olsa, tapıb saraya gətirər, Uzun Həsənin ixtiyarına verərdilər.

İş burasıdaydı ki, Qabriel məsələnin başqa bir təhlükəli tərəfini görür və ardıcıl müşahidələri ilə bu təhlükənin get-gedə Uzun Həsənə yaxınlaşdığını da hiss edirdi. Doğrudur, son vaxtlar Roma Papasının - Qabriele Koldunmerin gön-

mənbəyi kimi gördüyü adamları görə axıracan nəzarətdə saxlasın. Elə bu səbəbdən də Qabriel Nikolla birgə döyüş meydanına getməyi qərara almışdı.

Uzun Həsənlə Yadigar Mirzənin qarşılaşdığı səhnə öz qeyri-adiliyi ilə ətrafı sanki dondurmuşdu. Adamlar ata-oğulun bu qarşılaşmada necə hərəkət edəcəklərini düşünür və beləcə hərə bir tərəfdə bir anlığa əlini saxlayıb dayanmış, lal sükut içində baxmalı olmuşdu. Bu səhnənin necə qurtaracağı kimsəyə qabaqcadan bəlli olmasa da, hər halda şahı qorumalı olan mühafizəçilər də Yadigar Mirzənin qılinc oynatmaqla necə mahir olduğunu yaxşı bilirdilər. Yadigar Mirzə ölümündən əvvəl Uzun Həsənin üzərinə at salıb yürüş edərkən, hökmdarın həyatını qorumağa borclu olanlar heç qımıldanmağa da vaxt tapmamışdılar. Və onlar görmüşdülər ki, Yadigar Mirzənin başı yerdədir. Bax, bu vəziyyət bütün mühafizəçilərin diqqətini çəkmiş və şahın təhlükəsiz olduğunu görüb arxayınlaşmışdılar. Bir neçə addım hökmdardan arxada olan bir şəxsin qılincini siyirərək necə irəli cumduğu demək olar ki, bir kimsənin diqqətini cəlb eləməmişdi. Hökmdar Zeynal Mirzə ilə Şeyx Heydər arasında idi. Arxadan hökmdara tərəf yüyürən şəxs qılincini hökmdarın kürəyinə saplayacağı ana çatmış, çatmamış arxadan atılan xəncər həmin şəxsin kürəyini deşmiş, dəstəyinə cən bədənə sancılmışdı.

bir təəssüf görkəmi də vardı. Hökmdar Qabrielə tərəf baxarkən onun yaxınlığındakı Çevik Əfəndini də gördü. Bu adamın da sifəti ona tanış gəlirdi. Orduda yaralıları müalicə edən yaxşı bir təbibin olduğu haqqında söhbət gedərkən Çevik Əfəndini göstərmiş və həmin təbib budur demişdilər. İndi Uzun Həsən Qabrielin yanında dayanmış Çevik Əfəndini də görəndə iti yaddaşını vərəqlədi və bildi ki, bu da həmin şəxsdir. Hər halda Uzun Həsənin ölümündən qurtulması atasının yanında durmuş Zeynal Mirzəni və hökmdarla yan-yana dayanmış Şeyx Heydəri çox sevindirdi. Şeyx Heydər iti nəzərləri ilə bu şəxsləri izləyir, hətta ölənə də bu yerlərin adamına bənzəmədiyini hiss etdi. Ona görə də hökmdara tərəf dönüb yalnız hökmdarın əşidə biləcəyi bir tərzdə dedi:

- Hökmdar, mənə elə gəlir ki, burada kökü dərinlərdə olan iş baş verib.

Uzun Həsən Şeyx Heydərin sözlərinə fikirli-fikirli başını tərpətdi.

- Necə olub ki, arada belə bir xəyanətkarın olduğunu bizim mühafizəçilər hiss etməyiblər.

Şeyx Heydər astaca dilləndi:

- Düşməni çox hiyləgərdir, o, həmişə firsəti və dəqiq zamanı gözləyir.

Uzun Həsən irəli yeriyib ordunun nüfuzlu sərkərdələri ilə üz-üzə dayandı.

- Əzizlərim, bu döyüşdə bizim qur-dumuz uladı. Bizi öz doğmamızın qılincı ilə yenmək istəyən düşmənin niyyəti

Bütün bu alqış sədaları təkcə hökmdarın şərəfinə deyildi. Həm də arxasında böyük qüvvələr dayanmış düşməne qarşı döyüşdə Ağqoyunluların gücünün, qüdrətinin təntənəsi idi. İnsanlar Ağqoyunlular səltənətinin gücünü duyduqlarından qürurlanırlar və bunu öz alqışları ilə bildirirdilər.

Amma bu vaxt Uzun Həsənə sonsuz hörmət və ehtiramla bircə nəfər baxırdı. Bu uzaq diyardan gəlib Təbriz adamlarına doğmalaşmış Qabriel idi.

Qabriel görürdü ki, Uzun Həsənin yanaqlarından üzü aşağı yaş süzülür. Ancaq bir kimsə deyə bilməzdi ki, bu yaş hansı səbəbdən belə hökmdarın yanağından süzülür.

Döyüşdə qalib gəlməyin sevinci idimi? Oğlunu öldürən atanın sonsuz kədərini qəm seli idimi?

Ölümündən özünün xilas olmağına sevinməyin nəticəsi idi bəlkə?

Ancaq yox, belə insanlar döyüş meydanında ölümü şərəf bilirlər. Şübhəsiz, Uzun Həsən üçün də döyüş meydanında ölümündən xilas olmağı o qədər də onun ruhunu sara bilməzdi. Bu düşmənin niyyətinin puça çıxması, üzü gələcəyə doğru yolda baş verəcək dəhşətli döyüşlərin ilkin qələbəsinin qürur yağışları idi. - Qabriel elə beləcə də düşünürdü.

(Davamı var)